

Motion till riksdagen 2008/09:K269

av Alf Svensson (kd)

Värdekommission

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om behovet av en värdekommission för att stimulera en bred offentlig debatt om samhällsgemenskapens grundläggande värden såsom människovärdet och de mänskliga fri- och rättigheterna.

Motiverad etik

Alf Ahlberg, författare och filosof, diskuterar i antologin *Människosyn – människovärd* (utgiven 1963) behovet av ett motiverat människovärde. Han använder där bilden av en gammal sed:

”I en gammal medeltidskyrka på Västgötaslätten rådde en underlig sed. När man gick uppför mittgången, brukade man stanna vid en alldeles bestämd punkt, vända sig mot den tomma, vitkalkade väggen och andäktigt böja huvudet. Ingen visste varför man gjorde så, men seden hade fortlevat i århundraden. Den unga generationen i församlingen – och detta är berättelsens egentliga poäng – hade emellertid börjat finna seden dum och meningslös och följaktligen lagt bort den. Först då kyrkan restaurerades fick man förklaringen på seden – under kalken skrapades fram en medeltida bild av den korsfäste, en gudsbild alltså. Kanske hade den överkalkats redan under reformationstiden. En tid framåt hade väl ändå minnet av att den fanns där levat kvar. Småningom bleknade även detta bort men seden fortfor att leva kvar. Nästa stadium var att även seden bortlades – man upphörde att böja sitt huvud i vördnad för den tomma väggen”.

Alf Ahlbergs slutsats är att ”skall det finnas någon framtid för en kultur som byggts på principen om människans helgd, då måste denna princip hållas stark och levande”, idén får inte ”överkalkas”. En diskussion kring etik och människovärde är alltså av centralt värde för att skapa ett människovänligt samhälle.

Fel! Okänt namn på

Ett samhälle måste bygga på tillit

Att känna tillit till och förtroende för sin omgivning är av avgörande betydelse för ett gott liv. Till vårt samhälles bristsjukdomar räknas idag bristen på tillit. Det är allvarligt därför att inget samhälle kan i längden fungera utan tillit. Ett gott samhälle bygger på att människor litar på varandra och på samhällets institutioner.

Även ekonomerna har visat att inte heller de hårda ekonomiska strukturerna fungerar utan tillit. När vi sluter ett avtal, gör en affärssuppgörelse, måste vi kunna lita på att vår motpart är beredd att uppfylla det som ställts i utsikt. Om utgångspunkten vore att snarast bryta ett ingånget avtal skulle inte affärslivet fungera. Möjligen kan advokater tjäna rejält med pengar i ett sådant samhälle, men ingen vill ha det så. De flesta strävar efter ett samhälle där förtroende och tillit finns med i alla mänskliga relationer: i familjen, i skolan, i arbetslivet, i vänkretsen, i kontakterna med de offentliga myndigheterna.

Tillit uppstår inte av sig själv. Den grundas i värden. Sociala relationer bygger på ömsesidighet. Denna ömsesidighet fungerar inte utan att barnen redan som små fått inplanterat de goda värdena. Värdeöverföringen och träningen i att kontrollera sina impulser under de tidiga åren är helt centrala för att kunna leva ett bra liv i relation med andra människor.

Varje dialog, varje diskussion, blir till en meningslöshet, om det inte hos de diskuterande finns ett gemensamt etiskt minimum. En gemensam uppsättning värden och värderingar; ett fundament för dialogen. Och det är just de frågeställningarna och den analysen som är de försummade i svensk allmänpolitisk debatt. Inget samhälle kan bestå utan ett grundläggande etiskt minimum. Men om ingen bryr sig om att utkristallisera och diskutera och förklara detta minimum, är risken uppenbar att det faller i glömska och ersätts av ett moraliskt gungfly. Det kalkas över, för att travestera Alf Ahlbergs bild.

Det sätt på vilket vi upplever och tolkar världen beror i mycket hög grad på det slags idéer som fyller våra sinnen, skrev filosofen och ekonomen E. F. Schumacher för ett trettiotal år sedan. Att föra en debatt om dessa idéer borde därför vara centralt i allt samhällsengagemang.

De politiska partierna är inte de mest centrala signalgivarna när det gäller överförande av värden och värderingar. Familjen är givetvis den viktigaste. Skolan, medierna, artister och kamrater, ungdomsledare och andra vuxna står för en stor del av påverkan. Lagstiftaren deltar också genom att lagstiftning är normerande, åtminstone i viss utsträckning.

I politiken finns det behov av samtal och debatt kring de grundläggande mänskliga värdena. Politiska beslut som fattas av riksdag, landsting/regioner och kommuner ska vara grundade på ett godtagbart värdemönster. Politiska beslut måste bygga på en realistisk bild av människan.

Människosynen är avgörande

För Kristdemokraterna har frågan om människosynen alltid varit den centrala i det politiska arbetet. Kulturtraditionen påverkar självfallet värde- och normsystemet i ett samhälle. Sverige finns inom vad man kallar den västerländska kulturkretsen som starkt präglats av kristet och humanistiskt tänkande. Den värdebas som skapats inom denna tradition utgör en god grund för uppbyggnaden av en människovärdig miljö – det vi kallar ett gott samhälle.

Mycket av vår samtid karakteriseras av osäkerhet, ibland förvirring, ett sökande efter mål och mening. Det är viktigt att även politikerna möter dessa behov på ett naturligt sätt.

Tidigare har Kristdemokraterna pekat på det norska exemplet med en värdekommission. Vårt förslag har väckt kritik från flera håll. Man ska inte ”skriva folk på näsan” ställningstagande i etiska frågor. Men det har heller inte varit syftet med en värdekommission. Till det politiska ledarskapet hör också möjligheten att starta en diskussion och att försöka leda den in på meningsfulla områden även om politiker i dessa sammanhang ska akta sig för att komma med facit. Regeringen och de politiska partierna har i andra sammanhang varit angelägna om att bidra till att debatt skapas kring olika frågor.

Grundlagsutredningen är t.ex. så uppbyggd att ett av syftena med den är att stimulera debatten kring frågeområdet. Andra utredningar har haft uppdrag av liknande karaktär. Själva angreppssättet att stimulera debatt – vilket en värdekommission borde ha till huvuduppgift – är alltså inte främmande för svensk tradition.

Regeringen har tidigare också tillsatt en etikkommision för en del av samhällslivet, nämligen företagandet. Argumentet mot en värde- eller etikkommision för hela samhällslivet har därmed undanröjts.

Den norska värdekommissionen

Den norska värdekommissionens uppdrag formulerades så här:

”Huvudmålet är att bidra till en bred, värdemässig och samhällsetisk mobilisering för att stärka positiva gemenskapsvärden och ansvar för miljön och samhällsgemenskapen. Det är viktigt att motverka likgiltighet och främja personligt ansvar, deltagande och demokrati.

Den skall bidra till att skapa större insikt om värdefrågor och etiska problemställningar på ett sådant sätt att våra liv som enskilda, vår kultur och samhällsutveckling och vårt förhållande till naturen i större grad kan präglas av insiktsfulla “värdeval”.

Utan tvivel skapade kommissionens arbete en bred debatt i Norge, bredare än något annat tidigare statligt initiativ där.

Fel! Okänt namn på

En svensk värdekommission

För en svensk värdekommission går det utmärkt att använda sig av det grundläggande upplägg som den norska värdekommissionen hade. Där finns en mängd spännande ansatser som kan användas för att belysa etikens eller värdebasens betydelse för olika samhällsområden.

Sverige bör i syfte att bredda och entusiasmera den etiska diskussionen med sikte på samhällets fundament och därmed de mänskliga fri- och rättigheterna tillsätta en värdekommission. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 3 oktober 2008

Alf Svensson (kd)